

בגניניהו אתמר, (שמות כג) למען ינוח שורף וחמורף ועבדף ואמתף. אבל אינון דעבדין פקודין שלא על מנת לקבל פָּרַס, אינון בנוי דמלפא ומטרוניתא. ואינון פתרין ותגין על רישא דעבדין ביומין דחול. ובגניניהו אתמר ודאשתמש בתגא חלף, והזר הקרב לגבייהו יומת. דשבתות אתקריאו לגבי עבדין.

ובגין דא, אם פכנים אם פכנים, דאתמר בהון (דברים יד) פנים אתם לני' אלהיכם. אם פכנים, (ויקרא כה) פי לי בני ישראל עבדים ולא שאר אומין. אבל אינון חייביא דלא משתדלין באורייתא ומצות, ולית עלייהו עול תורה ועול תפלין, ושאר פקודין, אינון עבדין לאומין דעלמא, ומשתעבדין בהו. בגון (דברים ו) עבדים היינו לפרעה במצרים.

ואי נטרי שבתות וימים טובים, אתמר בהו ויוציאנו יי' אלהינו. ויתקיים בהו, (שמות כג) למען ינוח שורף וחמורף, חמור בתורה ובמצות, וינפש בן אמתף ובהמתף, עם הארץ בהמה אקרי. ולכתר דיעול גרמיה תחות אדם בתורה, יתקיים ביה (תהלים לו) אדם ובהמה תושיע יי'. אם הוא כסוס דרכיב עליה מאריה, וסביל ליה, ולא מבטט במאריה.

ומאי סבילו דעם הארץ לתלמיד חכם. בגין, דתלמיד חכם פיום שבת צריך איהו, דלית ליה מדיליה, ואי עם הארץ סביל ליה בממוניה, ואתנהיג ביה כפום רעותיה לשמשא ליה, ולא תנהגא בפקודין כפום רעותיה, יתקיים ביה אדם ובהמה תושיע יי'. יושיע ליה משוד וגזלה, יושיע ליה ממלאך המות, דלא שליט עליה, וישחט ליה בספין פגום דיליה. וכל מאן דשחט בספין פגום, נבלה איהו, דאתמר ביה לפלב תשליכון אותו, דאיהו סמא"ל.

ונפש דתלמיד חכם אתקריאת שבת מלכתא, נפש יתירה וכל מי שנשחט בספין פגומה, הוא נבלה, שנאמר בו לפלב תשליכון אותו, שהוא סמא"ל. והנפש של תלמיד חכם נקראת שבת המלכה, נפש יתרה של שבת, והענג שלה נשמת חיים

שורף וחמורף ועבדף ואמתף. אבל אותם שעושים מצוות שלא על מנת לקבל פָּרַס, הם בני המלך והגבירה, והם הפתרים והתגים על הראש העבדים בימות החול, ובשבילם נאמר ודאשתמש בתגא חלף, והזר הקרב אליהם יומת. שנקראים שבתות אל העבדים.

ומשום כך, אם פכנים אם פכנים. אם פכנים, שנאמר בהם פנים אתם לה' אלהיכם. אם פכנים, פי לי בני ישראל עבדים, ולא שאר האמות. אבל אותם הרשעים שאין משתדלים בתורה ובמצוות ואין עליהם על תורה ועל תפלין ושאר מצוות, הם עבדים לאמות העולם ומשתעבדים בהם, כמו עבדים היינו לפרעה במצרים.

ואם שומרים שבתות וימים טובים, נאמר בהם ויוציאנו ה' אלהינו. ויתקיים בהם, למען ינוח שורף וחמורף, חמור בתורה ובמצות, וינפש בן אמתף ובהמתף, עם הארץ נקרא בהמה. ואחר שיכניס את עצמו תחת אדם בתורה, יתקיים בו אדם ובהמה תושיע ה'. אם הוא כמו סוס שרוכב עליו אדונו, וסביל אותו, ולא בועט באדונו.

וכמה הסבל שעם הארץ לתלמיד חכם? משום שתלמיד חכם כמו יום השבת הוא צריך, שאין לו משלו. ואם עם הארץ סובל אותו בממונו ונוהג בו כפי רצונו לשמש אותו ולהתנהג במצוות כפי רצונו, יתקיים בו - אדם ובהמה תושיע ה'. יושיע אותו משוד ומגזלה, יושיע אותו ממלאך המות שלא ישלט עליו וישחט אותו בספין הפגומה.

וכן מי שנשחט בספין פגומה, הוא נבלה, שנאמר בו לפלב תשליכון אותו, שהוא סמא"ל. והנפש של תלמיד חכם נקראת שבת המלכה, נפש יתרה של שבת, והענג שלה נשמת חיים

דשבת. וענג דיליה נשמת חיים, ורוח שכלי. ואינון
נשמה יתירה, רוח יתירה, על נשמה ורוחא ונפשא,
דאינון עבדין, דשליטין בגופא, דיומין דחול. נשמה
יתירה, נשמת כל חי, פתר בראש צדיק, דאיהו יום שבת.
ובהאי נשמה יתירה תהיל יה, דאינון אבא ואימא,
דעלה אתמר, (ישעיה סד) עין לא ראתה אלהים זולתך,
בגין דאיהו מרפכה לעלת העלות, דאיהו מכוסה ולא
שליט עליה עינא, ובגין דא עין לא ראתה.

רוחא יתירה, נהר דנפיק מעדן, מבין אבא ואימא.
ומהלכו חמש מאה שנין, ומטי לשתיתאה דאיהו
צדיק. להשקות את הגן, דאיהו נפש יתירה, מלכות.

נשמה דשליטא ביומין דחולא, על עבד יי, איהי
מכסא הכבוד. כמה דאוקמוה (דף כ"ט ע"ב) מארי

מתניתין, כל הנשמות גזורות מתחת פסא הכבוד. ורוח
דשליטא ביומי דחול, על עבד יי, איהי מעבדא דמלפא
מטרו"ן, כליל שית סדרי משנה, ואיהי שש מעלות
לפסא. ונפש דשליט בחול, איהי מכסא דין, סנדלפו"ן,
תכלת שבציצית, כמעשה לבנת הספיר. אבל ברתא
דמלפא. בפסח, איהי נפש השכלית, ליל שמורים, מצה
שמורה, ורוח שמור לקבליה איהי יום טוב, ואיהי יום
שבת, זכור ושמור. בגין דאיהי אצילות ממלכות.

והכי תלמידי חכמים, בנוי דמלפא ומטרוניתא, אתקריאו
שבתות וימים טובים, ולית לון מדלהון, דלאו
אינון בעלי מלאכה, כשאר עבדין בנוי דחולין. אגרא
דלהון בעלמא דין, ובעלמא דאתי, לענגא לון בכל מיני
מאכל ומשתה, ולאוקרא לון בלבושין שפירין, כגוונא
דשבת, דאתמר ביה, כפדהו בכסות נקייה. כל מה דעבד
בר נש לשבתות וימים טובים, אית למעבד לון.

ומאן דמחיל שבת חייב סקילה. והכי מאן
דאשתמש בתגא, חלף. והכי הוא המשתמש
במי ששונה הלכות, דמחיל תורתיה. וכל שפן
המבזה ליה, כאילו מבזה שבתות ומועדות. ואוקמוה מארי מתניתין, כל

ורוח שכלי. והם נשמה יתרה,
רוח יתרה, על נשמה ורוח ונפש,
שהם עבדים ששולטים בגוף של
ימות החל. נשמה יתרה, נשמת
כל חי, פתר הראש צדיק, שהוא
יום השבת. ובנשמה היתרה הזו
תהיל יה, שהם אבא ואימא,
שעליהם נאמר (ישעיה סד) עין לא
ראתה אלהים זולתך, משום
שהיא מרפכה לעלת העלות,
שהוא מכסה ולא שולטת עליו
העין, ומשום כך עין לא ראתה.
רוח יתרה, הנהר שיוצא מעדן
מבין אבא ואימא, ומהלכו חמש
מאות שנה, ומגיע לששי שהוא
צדיק להשקות את הגן, שהיא
נפש יתרה, מלכות.

הנשמה ששולטת בימות החל
על עבד ה' היא מכסא הכבוד,
כמו שבארוה בעלי המשנה, כל
הנשמות גזורות מתחת פסא
הכבוד. ורוח ששולטת בימות
החל על עבד ה', היא מעבד
המלך מטרו"ן, כולל ששה
סדרי משנה, והיא שש מעלות
לפסא. והנפש ששולטת בימות
החל היא מכסא דין, סנדלפו"ן,
תכלת שבציצית, כמעשה לבנת
הספיר. אבל בת המלך, בפסח,
היא נפש השכלית, ליל שמורים,
מצה שמורה, ורוח שמור כנגדה
היא יום טוב, והיא יום שבת,
זכור ושמור, משום שהיא
אצילות ממלכות.

וכך תלמידי חכמים, בני המלך
והמלכה, נקראו שבתות וימים
טובים, ואין להם משלהם,
שאנים בעלי מלאכה כמו שאר
העבדים בני החלין. שכרם
בעולם הזה ובעולם הבא לענג
אותם בכל מיני מאכל ומשתה,

המבזה ליה, כאילו מבזה שבתות ומועדות. ואוקמוה מארי מתניתין, כל

וּלְכַבְּדֵם כְּמַלְאָכָיוּשִׁים יַפְיָעֵי קַמְנָן
שְׁשַׁבְתָּ, שְׁנֹאֲמַר בְּהָ, כְּבָדָהוּ
בְּכִסּוּת נִקְיָה. כָּל מַה שְׁעוֹשֶׂה
אָדָם לְשַׁבְּתוֹת וַיָּמִים טוֹבִים, יֵשׁ
לְעֲשׂוֹת לָהֶם.

וּמִי שֶׁמְחַלֵּל שַׁבַּת חַיֵּב סְקִילָה.
וְכֵן מִי שֶׁמְשַׁתְּמֵשׁ בְּכִתְרֵי חוֹלָף.
וְכֵן מִי שֶׁמְשַׁתְּמֵשׁ בְּמִי שְׁשׂוֹנָה
הַלְכוּת, שֶׁמְחַלֵּל אֶת תּוֹרָתוֹ. וְכָל
שֶׁפֶן הַמְּבֻזָּה אוֹתוֹ, כְּאֵלוֹ מְבֻזָּה
שַׁבְּתוֹת וּמוֹעֲדוֹת. וּפְרָשׁוּהָ בְּעֲלֵי
הַמְּשֻׁנָּה, כָּל הַמְּבֻזָּה אֶת
הַמוֹעֲדוֹת, כְּאֵלוֹ כּוֹפֵר בְּעֶקֶר.

וְכִמוֹ שֶׁכָּל פְּלִי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
שֶׁנִּקְרָאוּ קֹדֶשׁ, כִּף כָּל אוֹתָם
שֶׁמְשַׁמְשִׁים תַּלְמִידֵי חֻכְמִים
נִקְרָאִים קֹדֶשׁ. וְתַלְמִידֵי רַב, שֶׁהֵם
כְּנֶגֶד אֵיבָרֵי הַגּוֹף, נִקְרָאוּ קֹדֶשׁ
קֹדְשִׁים. וְסוּד הַדְּבָר רְמוּז בְּהֵם,
(שְׁמוֹת כו) וְהַבְּדִילָה הַפְּרֻכָּת לָכֶם בֵּין
הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים.
וּמַטְטְרוּ"ן, אֵתָהּ וּמְחַנּוּתִיךָ,
צָרִיכִים לְהַקְרִיבֵם קֶרְבָּן לִפְנֵי ה'
בְּכָל לַיְלָה.

עֲשִׂיָּה, לְקַבֵּל עָלָיו עַל מַלְכוּת
שָׁמַיִם, זֶה קְבֻלַּת סוֹדִים שֶׁל עֲנִיּוֹת
לְתַלְמִיד חֻכְמִים, שֶׁהוּא מוֹת לְגוֹף
הַבְּהֵמוֹת. שֶׁמְזוֹן הַתּוֹרָה הוּא
מְזוֹן שֶׁל הַנְּשָׁמָה וְרוּחַ וּנְפֶשׁ
הַשְּׁכֵלִיִּים, שֶׁהֵם כֹּהֵן לִוֵּי וְיִשְׂרָאֵל.
הַכֹּהֵן בּוֹ י', חֻכְמָה וְדַאי. הַלִּוֵּי בּוֹ
ה', תְּבוּנָה. יִשְׂרָאֵל בּוֹ דַּעַת, וְזוֹ
ו'. נְפֶשׁ יְתֵרָה, ה' אַחְרוּנָה, רַמ"ח
מְצוּוֹת עֲשֶׂה וְשִׁס"ה לֹא תַעֲשֶׂה.
וְתוֹרָה זֶה אָדָם. זֶהוּ שְׁכַתּוֹב זֹאת
הַתּוֹרָה אָדָם. וְזֶה כּוֹלֵל אֶת הַשֵּׁם
הַמְּפֻרָשׁ יו"ד ה"א וְא"ו ה"א.
זֹאת הַתּוֹרָה מְזוֹן לְאָדָם בְּאֶרְבַּע
הַפָּנִים שְׁלוֹ. מְזוֹן הַבְּהֵמוֹת לְחֵם
וַיֵּין וּבִשָּׁר וְכָל מִינֵי פְרוֹת, (קַהֲלַת

זֶה לְעֲמַת זֶה עֲשֶׂה הָאֱלֹהִים.
וְצָרִיךְ אָדָם לְהַקְרִיב בְּכָל לַיְלָה
קֶרְבָּן נְפֶשׁ וְרוּחַ וּנְשָׁמָה שֶׁל
בְּמַחְשַׁבְתּוֹ קֶרְבָּן לִפְנֵי ה'. לְהוֹצִיא

הַמְּבֻזָּה אֶת הַמוֹעֲדוֹת, כְּאֵלוֹ

וּבְגוֹנוֹנָא דְכָל מַאֲנֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְאֵתְקַרְיָאוּ קֹדֶשׁ, הִכִּי
כָּל אֵינּוֹן דְּמִשְׁמָשִׁי תַלְמִידֵי חֻכְמִים, אֵתְקַרְיָאוּ
קֹדֶשׁ. וְתַלְמִידֵי דְרַב דְּאֵינּוֹן לְקַבֵּל אַבְרָם דְּגוֹפָא,
אֵתְקַרְיָאוּ קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים. וְרִזָּא דְּמַלְאָה קָא רְמִיז בְּהוּן, (שְׁמוֹת
כו) וְהַבְּדִילָה הַפְּרֻכָּת לָכֶם בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים.
וּמַטְטְרוּ"ן, אֵת וּמַשְׁרִיזֵין דִּילָךְ, צָרִיכִין לְקַרְבָּא לִוֵּן קֶרְבָּנָא
קָדָם י"י בְּכָל לַיְלָא.

עֲשִׂיָּה לְקַבֵּל עָלֶיךָ עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, דָּא קְבֻלַּת סוֹדִין
דְּעֲנִיּוֹת לְתַלְמִיד חֻכְמִים אֵיהוּ מוֹת לְגוֹפָא דְּבַעֲרִין.
דְּמְזוֹנָא דְּאוֹרֵייתָא, אֵיהוּ מְזוֹנָא דְּנִשְׁמָתָא וְרוּחָא וְנַפְשָׁא
שְׁכֵלִים, דְּאֵינּוֹן כֹּהֵן לִוֵּי וְיִשְׂרָאֵל. כֹּהֵן בֵּיהּ י', חֻכְמָה
וְדַאי. לִוֵּי, בֵּיהּ ה', תְּבוּנָה. יִשְׂרָאֵל, בֵּיהּ דַּעַת, וְדַא ו'.
נְפֶשׁ יְתֵרָה, ה' בְּתַרְאָה, רַמ"ח מְצוּוֹת עֲשֶׂה וְשִׁס"ה לֹא
תַעֲשֶׂה. וְתוֹרָה דָּא אָדָם, הִדָּא הוּא דְּכַתִּיב, (בְּמַדְבָּר יט) זֹאת
הַתּוֹרָה אָדָם. וְדָא כְּלִיל שְׁמָא מְפֻרָשׁ, יו"ד ה"א וְא"ו
ה"א. הַאי אֵיהוּ אוֹרֵייתָא מְזוֹנָא לְאָדָם, בְּד' אַנְפִּין דִּילֵיהּ.
מְזוֹנָא דְּבַעֲרִין, נְהַמָּא וְחַמְרָא וּבִשְׁרָא, וְכָל מִינֵי פְרוֹת,
(קַהֲלַת ז) זֶה לְעֲמַת זֶה עֲשֶׂה הָאֱלֹהִים.

וְצָרִיךְ בְּרַ נֶשׁ, לְקַרְבָּא בְּכָל לַיְלָא, קֶרְבָּן נַפְשָׁא וְרוּחָא
וּנְשָׁמָתָא דְּבַעֲרִין, קָדָם י"י. וְיִתְוֹדָה בְּכַמְהָ מִינֵי
וּדְוִיזֵין, וַיִּסְלַק לִוֵּן בְּמַחְשַׁבְתֵּיהּ, קֶרְבָּנָא קָדָם י"י. לְאַפְקָא
לִוֵּן בְּקַרְיַאת שְׁמַע, (כָּלֵב אַחֵד) לְקַמֵּי קֹדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא,
וּנְפִיק רִיחֵיהּ דְּדַפִּיק בְּעַרְקֵין דְּלַבָּא. נְפֶשׁ, יְכוּיִן בְּשַׁרְפְּתָהּ,
וּבְשַׁחֲיֻטְתָּהּ, וּבְנַחֲיֻרְתָּהּ, דִּהוּוּ נַחֲרִיזֵין פְּהַנְיָא, הִדָּא הוּא
דְּכַתִּיב וּמַלְק אֶת רֵאשׁוֹ מִמּוֹל עֲרַפּוֹ וְלֹא יִבְדִּיל. וְהֵינּוּ
חֶנֶק. וְתַלְתָּא מִיתוֹת אֵלִין, הוּוּ כְּמָרָה סוּמְקָא, יְרוּקָא,
אוּכְמָא. דְּאֵינּוֹן בְּכַבֵּד בְּמָרָה בְּטַחּוּל, וְאֵינּוֹן פְּתַלַּת קְלִיפִין
דְּאַגּוּזָא.

וְקוֹדָם דָּא, יִתְקַן מְזַבַּח אַבְנִים, וּיְכוּיִן לְמַעַבְדָּה סְקִילָה,
מְמָרָה חַוּוּרָא, דְּשִׁלְטַת בְּכַנְפֵי רִיָּאָה, בְּאֵינּוֹן
בְּהֵמוֹת לִפְנֵי ה', וְיִתְוֹדָה בְּכַמְהָ מִינֵי וּדְוִיִּים, וַיַּעֲלֶה אוֹתָם

אותם בקריאת שמע (כלב אחד) לפני הקדוש ברוך הוא, ויוציא את רוחו שדופק בעורקי הלב. הנפש, יכון בשרפתה ובשחיתתה ובנחירתה, שהיו הפהגים נותרים, זהו שכתוב ומלק את ראשו ממול ערפו ולא יבדיל. והינו חנק. ושלא המיתות הללו היו כמו מרה אדמה, ירקה ושחרה, שהם בכבד, במרה ובטחול, והם כשלא קלפות האגוז.

וקרם לכן יתקן מזבח אבנים, ויכון לעשות סקילה ממרה הלכנה ששולטת בכנפי ראה באותן סרכות שאותן הבהמות תפוסות שם. ויורדת אש תכלת ומכלה אותם, ויהיו החיות והבהמות והעופות טהורים לקרב לה' ולהשרות שמו עליהם. באותו זמן יתקיים בהם, (דברים ד) ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים. ויהיו כמו סוס שאדונו רוכב עליו. זהו שכתוב (חבקוק א) פי תרכב על סוסיד מרכבתיך ישועה. ובאותו זמן - אדם ובהמה תושיע ה'.

והתלמיד חכם שקול לכל בעלי התורה, וכך צריך לשקל עצמו מצדה של התורה, ומצד האיברים של הגוף צריך לשקל לעצמו לכל עמי הארץ, כמו שבארנו בעלי המשנה, לעולם יראה אדם עצמו כאלו כל העולם כלו תלוי בו. ויכון בנפשו וברוחו ובנשמתו לעשות אותם קרבות עם כל בני העולם. והקדוש ברוך

הוא מצרף מחשבה טובה למעשה. ובזה, אדם ובהמה תושיע ה'. כמו כל התנאים והאמוראים אליו, ואמרו כלם בקול אחד: אתה הוא הרועה הנאמן שיש לך רשות לעשות את כל זה, שאתה שקול לכל ישראל, ומשום כך שלח אותך הקדוש ברוך הוא ביניהם. (ע"כ הרע"א מדימנא).

תוספתא

זאת תורה העלה. אמר רבי תייא, את הפסוק הזה בארנו בגון הזה: זאת תורה - זו כנסת ישראל. העלה - זו מחשבה רעה, שעולה על רצונו של אדם להסיטו מדרך האמת. היא העלה - היא היא שעולה להטטין על האדם, ורועה לשרף אותו באש, כדי שלא ינתן לו מקום להשטין.

סרכות דאלין בעירן תפוסין תמן. ונחיתת אשא תכלא, וישצי לון, ויהון חיוון ובעירן ועופין דכנין, לקרבא לני, ולשרייא שמייה עלייהו. בההוא זמנא יתקיים בהו, (דברים ד) ואתם הדבקים בני' אלהיכם חיים. ויהון פסוסיא דרכיב מאריה עלייהו, הדא הוא דכתיב, (חבקוק א) פי תרכב על סוסיד מרכבתיך ישועה, ובההוא זמנא (תהלים לו) אדם ובהמה תושיע יי'.

ותלמיד חכם איהו שקיל לכל מארי תורה, והכי צריך למחוי שקיל גרמיה מסטרא דאורייתא, ומסטרא דאברים דגופא, צריך למשקל גרמיה לכל עמי הארץ. כמה דאוקמיה מארי מתניתין, לעולם יראה אדם עצמו, כאלו כל העולם כלו תלוי בו. ויכוין בנפשיה וברוחיה ובנשמתיה, למעבד לון קרבנין, עם כל בני עלמא. וקודשא בריך הוא מצרף מחשבה טובה למעשה. ובדא אדם ובהמה תושיע יי'. כמו כלהו תנאין ואמוראין לגבייה, ואמרו כלהו בקלא חדא, אנת הוא רעיא מהימנא, דאית לך רשו למעבד כל דא, דאנת שקיל לכל ישראל, ובגין דא שלח לך קדשא בריך הוא בינייהו. (ע"כ רע"א מדימנא).

תוספתא

(ויקרא ו) זאת תורת העולה. אמר רבי תייא, האי קרא אוקימנא ליה בהאי גוונא, זאת תורה: דא כנסת ישראל. העולה דא מחשבה רעה, דאיהי סלקא על רעותא דבר נש, לאסטאה ליה מארחה דקשוט. היא העולה: היא היא דסלקא ואסטייה ליה לבר נש, בעי לאוקדא ליה (דף ג' ע"א) בנורא. בגין דלא יתייהיב ליה

הוא מצרף מחשבה טובה למעשה. ובזה, אדם ובהמה תושיע ה'. כמו כל התנאים והאמוראים אליו, ואמרו כלם בקול אחד: אתה הוא הרועה הנאמן שיש לך רשות לעשות את כל זה, שאתה שקול לכל ישראל, ומשום כך שלח אותך הקדוש ברוך הוא ביניהם. (ע"כ הרע"א מדימנא).